

หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระบรมนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สงขลา

จากสุนทรภู์ ถึง ชื่น เกื้อสกุล ๘๐ ปี นิราศเรือนจำ

เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ สงขลา ได้นำเสนอนิราศท้องถิ่น จังหวัดสงขลา ๒ เรื่อง คือ นิราศเทพาและนิราศทุ่งหวัง ซึ่งประพันธ์โดยคุณกระจ่าง แสงจันทร์ สำหรับครั้งนี้ หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ สงขลา ขอนำเสนอนิราศท้องถิ่นเพิ่มเติมอีก ๑ เรื่อง คือ นิราศเรือนจำ หรือนิราศชื่น (ฉบับดั้งเดิม) ซึ่งประพันธ์โดย นายชื่อ เกื้อสกุล ชาวอำเภอเกาะพะงัน รวบรวมและเรียบเรียง โดย กวี รังสิวารักษ์ พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๔๔

นิราศเรือนจำ

แต่งโดยคุณชื่น เกื้อสกุล ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๐ บันทึกเรื่องราวของครอบครัวที่มีการทะเลาะวิวาท จนเป็นเหตุให้เกิดการทำร้ายร่างกาย จึงต้องเดินทางจากเกาะพะงันเพื่อไปรับฟังการตัดสินคดีและรับโทษ ที่เรือนจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี และถูกส่งตัวไปเรือนจำชั่วคราวเขาประสงค์ อำเภอท่าชนะ เพื่อก่อสร้างทางรถไฟ ในเวลาต่อมา

ความสำคัญของนิราศเรือนจำ คือ เป็นนิราศที่แต่งขึ้นโดยประชาชนทั่วไป ที่ผ่านระบบการศึกษาด้วยการ บวชเรียนและศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

การประพันธ์มีความไพเราะตามแบบฉบับของกลอนนิราศ ภาษาที่ใช้มีความใกล้เคียงกับปัจจุบันผสมกับ ภาษาถิ่นภาคใต้ หากอ่านด้วยสำเนียงจัตวาแบบชาวเกาะพะงันหรือสำเนียงใต้ทั่วไปก็สามารถอ่านได้ ให้ความรู้สึก เหมือนนั่งฟังการขับกลอนหน้าโรงหนังตะลุง มโนราห์

นิราศเรือนจำไม่ได้บันทึกเพียงเรื่องราวการเดินทางจากเกาะพะงันมายังเรือนจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่อีกนัยหนึ่งนิราศเรือนจำ คือบันทึกเรื่องราวการเดินทางของชีวิตคน ๆ หนึ่งที่พลิกผัน จากหัวหน้าครอบครัวสู่การเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำภายในเวลาเพียงไม่กี่วัน

หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ สงขลา ขอยกตัวอย่างบางช่วงบางตอนมานำเสนอให้ท่าน ลองอ่านนิราศรักสามเส้าอย่างนิราศเรือนจำว่าจะสนุกแค่ไหน

การเปรียบเทียบความรักของตนเหมือนตัวละครในวรรณคดีไทย

เหมือนสินรส หมดรัก สมัครใหม่
จันทโครพ รักหวง ดังดวงเดือน

เปรียบอย่างใจ นางโมรา ท่าจะเหมือน
ไม่คลาดเคลื่อน ความรัก สักนาที

แม้คนที่รักแบ่งใจให้ชายอื่น ถึงจะเจ็บแค้นใจมากแค่ไหนแต่ก็ยังรักเธอเหมือนเดิม

น้ำใจนาง เปรียบเหมือนอย่าง ธงปลายเสา
เมื่อยามรัก รักจริง ไม่ทิ้งกัน
น้ำใจชาย ถึงจะร้าย ก็ไม่ยั้ง
ช่างกระไร ใจเรา ยังเหมายัว
ความหวังหนัก รักนุช นั้นสุดแสน
บังเอิญให้ ชายชู้ กับคู่ชม

ลมพัดเป่า เรรวน ย่อมหวนหัน
ถึงยามหน่าย ไม่ทัน จะรู้ตัว
น้ำใจหญิง เจตนา ถึงฆ่าผิว
ไม่นึกกลัว เกลียดหน่าย ยังหมายชม
ความเจ็บแค้น เหลือจะกลืน สุดชื่นชม
ช่างนิยม เดินด่วน มาจวนกัน

ความรู้สึกเจ็บปวดที่คนรักเปลี่ยนใจไปรักคนอื่น เหมือนโดนหนามตำเล็บ เทียบกัดในรูกู ซึ่งเป็นความเจ็บปวดที่ยากเกินจะบรรยาย หรืออาจจะทรมาณเจียนตาย เหมือนโดนแล่นเนื้อ ถลกหนัง (เถื่อนหนัง) ซึ่งความเจ็บปวดเช่นนี้หากใครข่มใจไม่แสดงความรู้สึกออกมาได้ จะยอมให้ต่่าบุพการี (ชุย) แต่เชื่อว่าน้อยคนนักที่จะทำได้

ไม่หน้าพราก จากหล่อน ยิ่งร้อนเหลือ
ความร้อนใจ เหมือนเอาไฟ มาก่อกอง
อันหนามยอก ตอกเล็บ เทียบเข้าหู
การเรื่องนี้ มีทั่ว ตัวชนง
อันเรื่องราว เช่นข้าฯ นี้สาหัส
บางคนใจ ยิ่งกว่าไฟ ติดฝอยปุย

ให้เจ็บเนื้อ เจ็บกระดูก เหมือนถูกลอง
เหตุด้วยน้อง ทำเรื่อง กระเดื่องตั้ง
เมียมตามชู้ เจ็บเหลือ เหมือนเถื่อนหนัง
เหลือกำลัง เจ็บปวด ไม่อวดคุษ
ถ้าใครตัด เสียได้ ฉันทให้ชุย
มียู่ลุษ ในเขต นิเวศวง

ระหว่างเดินทางเกิดความคิดถึงเป็นห่วงบุตร เมื่อไม่มีพ่อแม่อยู่ด้วยใครจะดูแล และหวังว่าลูกจะตั้งใจเรียนหนังสือและเชื่อฟังคำสอนของผู้ใหญ่

สาราเพียร เรียนเถิด ประเสริฐยิ่ง
ใครสอนสั่ง ฟังคำ จำใส่ใจ
ทั้งพ่อแม่ ก็ไม่มี เช่นนี้เล่า
ถ้ารักพ่อ จงจำ คำบิตร

เดี๋ยวนี้หญิง เขานิยม สมสมัย
พอกลับไป ต่อจำ คำบิตร
ใครสอนเจ้า จงจำ คำเขาสอน
ขอเตือนตอน เถานี้ ที่ประวิง

ความทุกข์ใจของผู้เป็นพ่อเมื่อต้องจากลูกนั้นมากเกินจะหาสิ่งใดมาเปรียบ

คิดถึงบุตร สุดหวง ยิ่งห่วงหนัก
ถึงตัวไป น้ำใจ พ่อไม่จร
หนักฟ้าดิน สินธรรพ์ สิงขรเขา
แสนโศกเศร้า คำเข้า ฝ้าคะนึ่ง

เหลือจะหัก น้ำใจ ฤทัยถอน
ฝ้าลูกอ่อน ผูกมัด อยู่รัตรึง
ไม่หนักเท่า ทุกข์พ่อ สักข้อหนึ่ง
คิดรำพึง ชลนัยน์ ก็ไหลนอง

เมื่อเรือมาถึงตำบลท่าทองใหม่ คุณชื่นได้บรรยายถึงที่มาของเมืองท่าทองเอาไว้ว่า

เรือถึงท่าทองใหม่ นึกใจหาย
ด้วยมีดมั่ว ทัวโลก ยิ่งโศกทรวง
ไอ้ท่าทอง ทองมี อยู่ที่ไหน
หรือจะมี ทองคำ ในลำธาร
แต่ก่อนกาล บ้านเมือง รุ่งเรืองศรี
วางนิกาม นามคำ ขึ้นสำรอง

สิ่งใดไม่ มองเห็น ยิ่งเป็นห่วง
เวลาล่วง ดึกคืน ไม่ขึ้นบาน
ไม่มีใคร เล่าแถลง ให้แจ้งฉาน
ครั้งโบราณ มีแต่ เป็นแร่ทอง
สมัยนี้ หาไม่ นึกตายของ
ชื่อท่าทอง ไว้แทน แสนรุ่งเรือง

เมื่อขึ้นจากเรือแล้วเดินเท้าถึงบริเวณตลาดในตัวเมืองสุราษฎร์ธานี คุณชื่นได้บรรยายถึงลักษณะการแต่งกายและวิธีการขายของแม่ค้าเอาไว้ที่น่าสนใจว่า

รำพันพลาง ทางพัน หน้าโรงหนัง
พวกแม่ค้า ขนม มีถมไป
ตะเกียงแจ้จ้ง แสงส่อง ละอองผิว
ล้วนตกแต่ง แป้งขมิ้น ไม่สิ้นคราว
เดินเข้าใกล้ ไต่กลิ่น ระรินรส
แป้งประปราย พรายพร้อย นิ่งลอยนวล
ส่วนเกศา สวยสม ตัดผมท่อน
นุ่งสั้นแพร แลสง่า ทุกนารี
เสื้อชั้นใน ใส่กัน อีกชั้นหนึ่ง
เสื้อนอกบาง อย่างสมัย ในทุกวัน
ถึงมีผ้า หรือที่ ไม่มีผ้า
กิริยา ท่าทาง เหมือนนางใน
ดูพักตรา ราศี ไม่มีหมอง
จะพูดจา น้ำคำ ก็นิ่มนวล

ชาวชน้ง พรั่งพรู อยู่ไสว
ดูละม้าย งามละมุน เพิ่งรุ่งราว
เพิ่งขึ้นสิ่ว เริ่มแรก แดกเนื้อสาว
ราคาควา ไม่ได้เจือ กับเนื้อนวล
หอมระมัด ในผม เมื่อลมหวาน
แสนยียวน น่ารัก ภาคินี
แต่บางหล่อน นิยม ผมป็นหยี
สมัยนี้ ทัวนิคม นิยมกัน
ด้วยหวงหึง ห่อหุ้ม ประทุมถัน
วิไลครัน บางเหลือ เห็นเนื้อใน
ยอมแต่งตัว ยัวกัน ทันสมัย
จะดูไหน งามคม พอสมควร
เห็นพันทอง น่องแถม เมื่อแยมสรวล
ร้องเชิญชวน ชื้อขนม และนมเนย

มีโรงร้าน ขายของ อยู่สองข้าง
ข้างร้องรำ ฉ่ำฉื่อย อยู่เจ็ยแจ้ว
ครูปร่าง นางสาว ราวสิบลี
ข้างประแบ็ง แต่งตัว เทียวย้วยวน

ทั้งตึกห้าง โฮเต็ล แลเป็นแถว
วิเวกแว่ว วังเวง บรรเลงครวญ
คารมดี หยดย้อย ละห้อยหวน
เหลือนุ่มนวล รูปงาม ทรามสะคราญ

บรรยายถึงบรรยากาศบริเวณตลาดในตัวเมืองสุราษฎร์ธานีว่า

แสนเจริญ เนินแนว แถวตลาด
ชาวประชา หลึงชาย สบายบาน
ทั้งรถถีบ รถเจ๊ก รถเท๊กซี่
ข้างขับไป ขับมา สาละวัน

ในสุราษฎร์ เป็นสุข สนุกสนาน
ทุกโรงร้าน สิ้นทรัพย์ นับอนันต์
เขาขับขี่ ในตลาด หน้าหวาดหวั่น
ด้วยรถนั้น แน่นนับ เทียวรับคน

การตัดสินคดีความโทษจำคุกสามปีแต่จำเลยรับสารภาพจึงลดโทษลงครึ่งหนึ่งเหลือหนึ่งปีหกเดือน

ศาลตัดสิน พอสม ไม่ข่มขี่
ฐานได้รับ สารภาพ ไม่หยาบคาย
คงอยู่ปี หกเดือน ไม่เคลื่อนคลาด
เมื่ออ่านจบ ครบคำ ไม่อ้าอึ้ง

โทษสามปี กำหนด ตามกฎหมาย
ศาลจึงให้ กรุณา ลงผ่ากึ่ง
ท่านประกาศ บอกกระบวน ให้ถ้วนถึง
แล้วเขาจึง เข้าพัก สำนักกาย

ความทุกข์ที่ต้องเจอเมื่ออยู่ในเรือนจำ

เรานักโทษ เข้าใหม่ ใจไม่สุข
ลงจากห้อง หมองเมิน เดินรีบด่วน
แข่งก็เปื่อย พุพอง ทั้งสองข้าง
ตื่นตีตรวน มิหน้า ต้องทำงาน

มีความทุกข์ ต่างกัน นั้นหลายส่วน
เขาเรียกไป ตีตรวน ที่ว่าการ
จะเดินอย่าง เสดสา นำสงสาร
ใครเกียจคร้าน ถูกหวาย ทุกวายไป

ต่อมามีคำสั่งให้ย้ายผู้ต้องขังไปเรือนจำชั่วคราวที่เขาประสงค์ อำเภอท่าชนะเพื่อก่อสร้างทางรถไฟ

ไหว้บัตติ พัดสี มีความเห็น
สัญญาหิน บังคับ ถึงปรับปรุง
ทำให้ได้ สามพัน สามร้อยหลา
เพื่อไปรยปราย ไม่งด ทางรถไฟ

ต้องจำเป็น ส่งเรา ไปเขาประสงค์
ท่านตกลง กันหมด กรมรถไฟ
ผิดสัญญา บังคับ ถึงปรับไหม
นักโทษไป ประจำ ทำศิลา

ด้วยความทุกข์ที่ต้องเจอตอนอยู่ในเรือนจำ คุณชื่อจึงฝากข้อคิดถึงผู้ชายในการใช้ชีวิตครอบครัวว่า

ใครมีเมีย รูปงาม ทราชมสาว
อย่าไปก่อ เรื่องราว ให้ยาวรี
ถ้าเขารัก รักกัน จนวันตาย
ถึงได้กลับ มาชม ไม่สมควร
เหมือนผ้าขาว อย่างงาม ติดน้ำรัก
เช่นถ้วยชาม จอกจาน แดกรานร้า

เมื่อนิราศ ร้างผัว พาตัวหนี
มักจะมี เช่นข้าฯ พาไม่ควร
ถ้าเขาหน่าย แล้วอย่าไป อาลัยหวล
ความเกลียดครวญ ไม่มี ราศิศาว
ถึงพอกซึก ขัดสี ไม่มีขาว
ที่ไหนเล่า ติดเจือ เป็นเนื้อเดียว

และไม่ลืมที่จะฝากถึงผู้หญิงด้วยว่า

หาสามี ดีชั่ว เมื่อตัวสาว
ต่อพรั่งเข้า ถึงจะดี วันนีร้าย
เมื่อยังไม่ ข้าชอก ดอกโกสุม
ยอมมีผู้ เจตนา ราคาควร

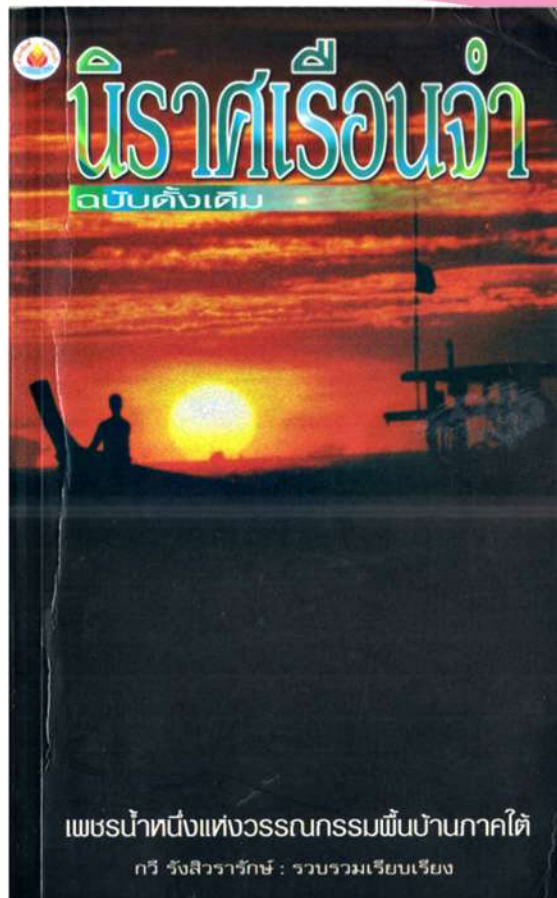
ครั้นแก่เฒ่า ถึงจะหา น้อย่าหมาย
เจ้าอย่าได้ ไปคิด เห็นผิดควร
กำลังพุ่ม กลิ่นกล่อม ก็หอมหวาน
ครั้นเรรวน โรยรา ค่าไม่มี

คุณชื่น ถ่อมตัวว่าไม่ใช่นักปราชญ์ เป็นเพียงคนรุ่นใหม่ที่ยังไม่ชำนาญกาพย์กลอน แต่นิราศเรือนจำที่ท่านประพันธ์ไว้ ย่อมเป็นประจักษ์พยานได้อย่างชัดเจนว่า คุณชื่น เกื้อสกุล คือยอดกวีแห่งเมืองคนดีอย่างแท้จริง

ใช่เปรี๊ยะปราชญ์ ปรีชา อุตส่าห์ขึ้น
ไม่ชำนาญ กานท์กลอน อักษรไทย
ทั้งคนรู้ ผู้กวี หามิมี
เมื่อถึงกรรม จำจง ต้องโทษทัณฑ์

ผมชื่อชื่น เกื้อสกุล เพิ่งรุ่นใหม่
เกิดที่ใน ละเมาะ เกาะพะงัน
ที่จะได้ เรียน รู้ผู้ดีฉัน
จึงรำพัน เรื่องราว ขึ้นยาวรี

หนังสือนิราศเรือนจำ ฉบับดั้งเดิม รวบรวมและเรียบเรียงโดย กวี รังสิวารักษ์ พิมพ์ครั้งที่ ๑ ปี ๒๕๔๔ นอกจากนิราศเรือนจำของนายชื่น เกื้อสกุล ยังมีวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งนิราศโฉลกหลำ ของนายหิวดบุตร สุขสบาย วรรณกรรมของนายพรมแก้ว วิเชียรเชื้อ และวรรณกรรมของนายนาค วิเชียรเชื้อ รวบรวมนำมาพิมพ์ไว้ในเล่มด้วย

วรรณกรรมท้องถิ่นจะคงอยู่ได้ก็ด้วยคนท้องถิ่นช่วยกันอนุรักษ์ แต่จะคงงามทรงคุณค่ามากแค่ไหน อยู่ที่คนท้องถิ่นจะให้ความสำคัญ สุดท้ายแล้วและคงไม่มีใครที่อ่านวรรณกรรมท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข สนุก หรอยและได้แรงอก เท่ากันคนในท้องถิ่นเอง

เรียบเรียงโดย : วีรยุทธ พุทธธรรมรงค์
นักจดหมายเหตุ

สามารถมาศึกษาเพิ่มเติมได้ที่

หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สงขลา
ถนนกาญจนวนิช ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา ๙๐๑๑๐

หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ สงขลา

national.archives.songkhla@gmail.com

๐ ๗๔๒๑ ๒๕๖๒, ๐ ๗๔๒๑ ๒๔๗๙

๐ ๗๔๒๑ ๒๑๘๒

นิราศเรือนจำ

ฉบับดั้งเดิม

เพชรน้ำหนึ่งแห่งวรรณกรรมพื้นบ้านภาคใต้

กวี รังสิวารักษ์ : รวบรวมเรียบเรียง